

Działania ekstremistów w mediach społecznościowych ukierunkowane na młode kobiety i wnioski dotyczące zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go

Autorzy: **Sophie Scheuble**, kadra praktyków RAN
i **Fehime Oezmen**, ekspert zewnętrzny RAN

Radicalisation Awareness Network

RAN
Practitioners

Działania ekstremistów w mediach społecznościowych ukierunkowane na młode kobiety i wnioski dotyczące zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go

ZASTRZEŻENIE PRAWNE

Dokument został przygotowany dla Komisji Europejskiej, ale wyraża jedynie poglądy autorów. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek konsekwencje wynikające z wykorzystania tej publikacji. Więcej informacji na temat Unii Europejskiej można znaleźć na stronie internetowej <http://www.europa.eu>.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022

© Unia Europejska, 2022

Zasady ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji Europejskiej zostały określone w decyzji Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, str. 39). O ile nie zaznaczono inaczej, ponowne wykorzystanie tego dokumentu jest dozwolone na podstawie licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Oznacza to, że ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła i poinformowania o wprowadzonych zmianach.

W przypadku jakiegokolwiek wykorzystania lub powielania elementów, które nie są własnością Unii Europejskiej, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od odpowiednich podmiotów dysponujących prawami autorskimi.

Wprowadzenie

W ciągu ostatniej dekady działania radykalizacyjne przeniosły się w większości do sfery cyfrowej. Zdolność ekstremistów do wpływania na dyskurs publiczny i rekrutowania nowych członków w dużej mierze opiera się na wykorzystywaniu przez nich praktyk i zwyczajów związanych ze światem cyfrowym – kulturą gier, kampaniami w mediach społecznościowych oraz memami i filmami. Zalety mediów społecznościowych, w tym łatwy dostęp, możliwość dotarcia do szerokiego grona potencjalnych odbiorców, ograniczone regulacje i szybki przepływ informacji, nie uszły uwadze organizacji ekstremistycznych. Wiele grup przeniosło swoją komunikację, rekrutację i działania propagandowe do przestrzeni cyfrowej. Obecność ekstremistów w Internecie nie ogranicza się do jednej platformy, ale jest widoczna na wielu różnych obszarach i platformach cyfrowych, od mediów społecznościowych, czatów i stron internetowych po darknet⁽¹⁾. O ile kilka lat temu media oraz organizacje zajmujące się zapobieganiem brutalnemu ekstremizmowi i zwalczaniem go koncentrowały się głównie na rekrutacji i radykalizacji młodych mężczyzn w Internecie, kierunek ich działań zmienił się od czasu wyjazdu młodych kobiet i dziewcząt na byłe terytoria Państwa Islamskiego w następstwie radykalizacji i ukierunkowanych działań uwodzenia przez Internet.

W niedawnym dokumencie RAN dotyczącym korzystania z mediów społecznościowych przez młode kobiety omówiono taktyki ekstremistów dotyczące rekrutacji cyfrowej oraz podatność dziewcząt i młodych kobiet na te mechanizmy⁽²⁾. Zidentyfikowane obszary decydujące o podatności obejmowały doświadczenia dyskryminacji w Internecie i poza nim, pragnienie internetowego „siostrzeństwa” z podobnie myślącymi rówieśniczkami, a także pytania związane z brakiem pewności siebie i (rozwijającą się) seksualnością. W poniższym dokumencie zostanie poruszony również temat potencjalnej podatności dziewcząt i młodych kobiet, jednak głównym tematem jest rodzaj działań podejmowanych przez organizacje ekstremistyczne ukierunkowanych na kobiety, głównie młode użytkowniczki mediów społecznościowych, i sposób ich rekrutacji.

W pierwszej części dokumentu omówiono działania ekstremistów na różnych platformach mediów społecznościowych. Następnie zbadano, jakie narracje i strategie są wykorzystywane przez prawicowych i islamskich ekstremistów, aby zwabić i zwerbować młode kobiety i dziewczęta do (brutalnego) ekstremizmu. W drugim kroku określono następstwa związane z zapobieganiem brutalnemu ekstremizmowi i zwalczaniem go służące lepszemu przeciwdziałaniu akcjom ekstremistów ukierunkowanym na kobiety i dziewczęta w Internecie.

Działania ekstremistów w różnych mediach społecznościowych ukierunkowane na młode kobiety

Z powodu pandemii COVID-19 wiele programów zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go miało trudności w ciągu minionego roku

---

⁽¹⁾ Weimann i Masri, Research Note: Spreading Hate on TikTok, str. 2.

⁽²⁾ RAN Practitioners, Young women’s usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism.

z utrzymaniem i rozszerzeniem dostępu do swoich grup docelowych. Podczas gdy podatne osoby można było znaleźć w odpowiednich przestrzeniach społecznych (takich jak ośrodki młodzieżowe lub boiska sportowe), tradycyjna praca środowiskowa w 2020 roku była możliwa tylko w bardzo ograniczonym zakresie. Przestrzenie komunikacyjne, które stopniowo się otwierają, w miarę jak codzienne życie coraz bardziej przenosi się do środowiska cyfrowego, jak dotąd nie były w wystarczającym stopniu wykorzystywane do komunikacji skierowanej do młodych kobiet.

Działania prewencyjne, interwencyjne i na rzecz wyjścia z ekstremizmu muszą w coraz większym stopniu wypełniać lukę między środowiskiem internetowym i realnym. W ostatnich latach poszerzyła się internetowa przestrzeń o charakterze mizoginistycznym (określana również jako „manosfera”). Z jednej strony kobiety są celem zniesławiającej mowy nienawiści i antyfeministycznych dyskusji internetowych w grupach incelów czy takich jak Men Going Their Own Way (MGTOW), gdzie kobiety są zazwyczaj kategorycznie wykluczane z forów i subredditów. Z drugiej strony grupy prawicowych ekstremistów (np. ruchy tożsamościowe i organizacje neonazistowskie, takie jak Nordycki Ruch Oporu) aktywnie stosują strategie uwodzenia, tworząc treści specjalnie ukierunkowane na zwabienie młodych kobiet i dziewcząt do internetowego ekstremizmu i używając odpowiednich hashtagów.

Jak wspomniano powyżej, korzystanie z platform mediów społecznościowych przez islamskich ekstremistów zwróciło szerszą uwagę mediów wraz z rozpoczęciem cyfrowych działań rekrutacyjnych Państwa Islamskiego. W 2014 r. Państwo Islamskie rozpoczęło globalną kampanię rekrutacyjną w mediach społecznościowych, która była skierowana nie tylko do potencjalnych zagranicznych bojowników terrorystycznych płci męskiej, ale wręcz ukierunkowana na kobiety i nastolatki. Używając dziesiątek tysięcy kont wspierających, Państwo Islamskie wyraźnie zaznaczyło swoją obecność w mediach społecznościowych, zwłaszcza na **Twitterze** ⁽³⁾. Chociaż kobiety dołączające do siatek terrorystycznych nie są nowością, liczba rekrutek dołączających do Państwa Islamskiego była znacznie wyższa niż napływ do innych grup w przeszłości ⁽⁴⁾.

W poniższych sekcjach pokrótce omówiono najczęściej używane platformy mediów społecznościowych i sposoby ich wykorzystywania przez organizacje ekstremistyczne.

YouTube

Spośród wszystkich platform do udostępniania filmów YouTube pozostaje tą z największą liczbą odbiorców, pomimo rosnącej konkurencji ze strony innych platform, takich jak Vimeo i TikTok. Według sondaży Pew Research Center YouTube i Reddit to jedyne platformy mediów społecznościowych, które odnotowały znaczący wzrost statystyczny od 2019 roku ⁽⁵⁾. YouTube stał się głównym źródłem informacji, szczególnie dla nastolatków i młodych dorosłych. Jednak pomimo wysiłków w zakresie moderowania treści przekazywanych za pomocą platformy analizy treści filmów na YouTube wykazały, że niezależne kanały YouTube znacznie bardziej sprzyjają tworzeniu i udostępnianiu filmów zawierających narracje spiskowe niż kanały

---

⁽³⁾ Shaban, Teenagers, Terrorism and Technopanic, str. 535–536.

⁽⁴⁾ Ibidem.

⁽⁵⁾ Auxier i Anderson, Social Media Use in 2021.

konwencjonalnych serwisów informacyjnych ⁽⁶⁾. Ze względu na algorytm platformy użytkownicy, którzy już angażowali się w podejrzone lub ekstremistyczne treści, mogą być narażeni na coraz bardziej ekstremistyczne filmy ⁽⁷⁾. W związku z tym osobom próbującym uzyskać informacje na tematy polityczne, a nawet związane z życiem codziennym (np. „Jak prawidłowo nosić hidżab?”), mogą być proponowane treści ekstremistyczne w oparciu o algorytm platformy. Dla młodych

użytkowników Internetu filmy informacyjne wydają się jednak szczególnie autentyczne, ponieważ sprawiają wrażenie, że informacje są przekazywane przez „zwykłych” ludzi. Organizacje i grupy ekstremistyczne są świadome podatnych na wpływ odbiorców, dlatego wykorzystują YouTube jako kluczową platformę do rozpowszechniania swoich ideologii i narracji, ale także do udostępniania filmów przypominających filmy wizerunkowe. Chociaż niektóre grupy, takie jak stosunkowo nowa grupa stowarzyszona z Hizb-ut-Tahrir „Muslim Interaktiv”, tworzą znacznie więcej nagrań na TikTok, nadal produkują wysokiej jakości i stosunkowo rozbudowane filmy na YouTube ⁽⁸⁾. Jeśli chodzi o treści, kanały prawicowych i islamskich ekstremistów mają tendencję do powielania stereotypów dotyczących płci, koncentrując się na precyzyjnej koncepcji dwóch płci poprzez odwoływanie się do „naturalnych” ról płciowych ⁽⁹⁾.

Ilustracja 1: Obraz uzyskany z Facebooka

Facebook

Mimo że Facebook przyciąga coraz mniej młodych użytkowników w niektórych krajach europejskich w porównaniu do początku drugiej dekady XXI wieku, platforma ta pozostaje jednym z najczęściej używanych portali społecznościowych. Badanie dotyczące korzystania z mediów społecznościowych przez dorosłych Amerykanów wykazało, że około 70% osób w wieku od 18 do 29 lat korzysta z Facebooka ⁽¹⁰⁾. Podczas gdy inne platformy, takie jak TikTok i Snapchat, docierają do wyraźnie mniejszej liczby starszych grup wiekowych, różnice wiekowe między najmłodszymi i najstarszymi użytkownikami są mniejsze w przypadku Facebooka (odsetek użytkowników w grupach wiekowych od 18 do 29 lat i od 50 do 64 lat wynosi od 70 do 73%) ⁽¹¹⁾. W związku z tym Facebook pozostaje istotną platformą podczas analizowania działań ekstremistów ukierunkowanych na dziewczęta i młode kobiety, a także służącą zapobieganiu i przeciwdziałaniu im. Na początku października 2021 r. Frances Haugen, była pracowniczka Facebooka, ujawniła wewnętrzne dokumenty firmy pokazujące, że algorytm platformy aktywnie prowadzi nastoletnich użytkowników do szkodliwych treści ⁽¹²⁾. Według ujawnionych plików i zeznań Haugen przed Senatem Stanów Zjednoczonych, Facebook korzysta z algorytmu umożliwiającego wykorzystywanie i wzmacnianie braku pewności siebie młodych użytkowniczek.

⁽⁶⁾ Ibidem.

⁽⁷⁾ Baaken, YouTube's Role as a Platform for Extremism. str. 2.

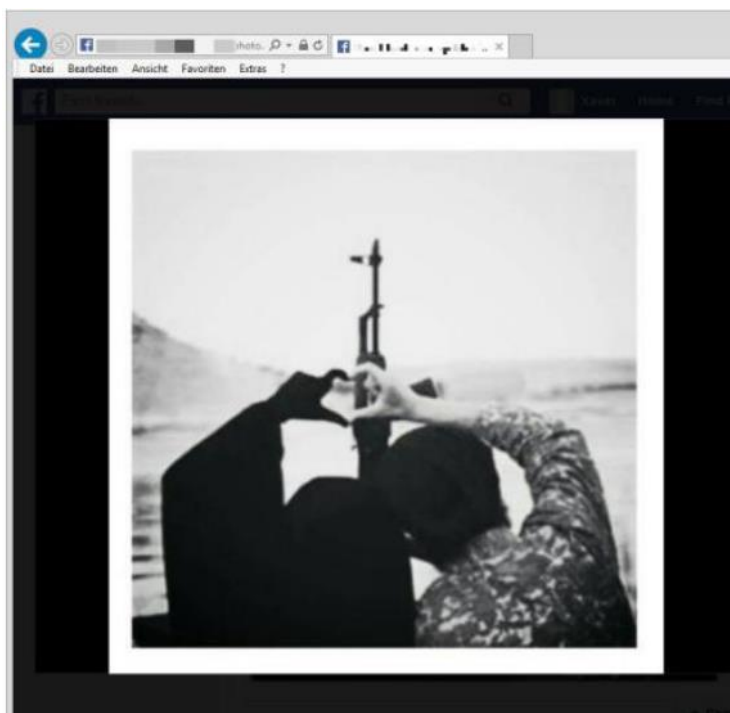
⁽⁸⁾ Potter, *Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat*.

⁽⁹⁾ Ipsen et al., 2018 & 2019 Report Right-wing extremism on the Internet, str. 18.

⁽¹⁰⁾ Auxier i Anderson, Social Media Use in 2021.

⁽¹¹⁾ Ibidem.

⁽¹²⁾ Alter, How fixing Facebook's algorithm could help teens – and democracy.

Ilustracja 2: Pokazuje serce utworzone z dwóch dłoni na tle karabinu maszynowego. Obraz uzyskany z Facebooka (Źródło: Jugendschutz.net)

Chociaż intencje organizacji ekstremistycznych różnią się od intencji firm nastawionych na zysk, ich podejście można opisać jako podobne, gdyż oba koncentrują się na wykorzystywaniu braku pewności siebie i podatności grup docelowych w mediach społecznościowych. W 2019 i 2020 roku Facebook zatrudnił badaczy do przeanalizowania roli systemów rekomendacji w polaryzacji użytkowników. Tworząc konta testowe, badacze odkryli, że niektórzy użytkownicy byli spychani do tak zwanych króliczych nor i narażeni na narracje spiskowe⁽¹³⁾. Ekstremiści wykorzystują platformę do wymiany poglądów, rekrutowania nowych członków

i wpływania na debatę publiczną, organizując się czasami w otwarte grupy i strony lub grupy zamknięte (do których dołączenie zależy od decyzji administratorów grupy). Użytkownicy z kręgu prawicowych ekstremistów kładą szczególny nacisk na rzekomą potrzebę ochrony młodych kobiet przed mężczyznami ras innych niż biała. Prawicowi ekstremiści próbują dotrzeć do młodych kobiet poprzez pełne czarnego humoru memy zawierające rasistowskie treści i wpisy, które są bezpośrednio związane z wezwaniami do „samoobrony” i przemocy. Obraz na ilustracji 1 został udostępniony na Facebooku z napisem: „Wczoraj okłaskiwani, dziś już obmacują”. Podsycia on nastroje antyuchodźcze, odnosząc się do incydentów, do których doszło w noc sylwestrową w 2016 r. w różnych niemieckich miastach, podczas których kobiety były nękanne przez mężczyzn o pochodzeniu migracyjnym. Przesłanie obrazu sugeruje, że istniejąca w pewnym stopniu kultura witania uchodźców z otwartymi ramionami była błędem i teraz mści się na kobietach, ponieważ (rzekomo) muszą obawiać się fizycznej przemocy ze strony (wszystkich) uchodźców.

Niemiecka organizacja jugendschutz.net⁽¹⁴⁾ specjalizuje się w wykrywaniu treści internetowych pod kątem naruszeń przepisów dotyczących ochrony młodzieży. W swoim raporcie na temat komunikacji i taktyk rekrutacyjnych prawicowych ekstremistów jugendschutz.net opisuje, że niektóre zdjęcia i posty znalezione na Facebooku odnoszą się do aktów przemocy wobec kobiet popełnianych w niemieckich miastach przez mężczyzn o pochodzeniu uchodźczym. Jedno z tych zdjęć przedstawia młodą kobietę ze szczyrzykiem w rękę, wzywającą dziewczęta do uzbrojenia się przed wymyślonym zagrożeniem ze strony uchodźców⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Zadrozny, 'Carol's Journey': What Facebook knew about how it radicalized users.

⁽¹⁴⁾ Zob.: <https://www.jugendschutz.net/en/>

⁽¹⁵⁾ Beyersdörfer et al., Network of Hatred: How right-wing extremists use social media to court young people, str. 20.

Zwłaszcza w latach 2016 i 2017 grupy dżihadystów skoncentrowały swoje wysiłki na dotarciu do dziewcząt i kobiet na platformach mediów społecznościowych takich jak Facebook. Wpisy gloryfikujące przemoc, mające na celu rekrutować kobiety jako wojowniczkę, były udostępniane wraz ze zdjęciami obiecującymi romantyczną przygodę, która wiąże się z poślubieniem bojownika Państwa Islamskiego lub Al-Kaidy.

TikTok

TikTok to platforma do udostępniania filmów, używana głównie do tworzenia i udostępniania krótkich klipów komediowych i tanecznych. Ta aplikacja ma wiele różnych, łatwych w użyciu funkcji, w tym filtry, szybkie cięcia, efekty muzyczne i naklejki. Od momentu uruchomienia aplikacji w 2016 r. główną grupą docelową TikToka są nastolatki, co wyjaśnia również jej popularność wśród młodych użytkowników. Niedawno opublikowane badanie dotyczące korzystania z TikToka przez prawicowych ekstremistów pokazuje, że wiele wpisów zawiera kombinację skrajnie prawicowych ideologii związanych z rasizmem, antysemityzmem, antyfeminizmem i antyimigracyjną mową nienawiści⁽¹⁶⁾. Jak widać na innych platformach, treści propagandowe Państwa Islamskiego zostały odkryte na TikToku, co doprowadziło do próby usunięcia takich wpisów w 2018 roku⁽¹⁷⁾. Takie filmy były również wyraźnie skierowane do młodych dziewcząt, na co wskazują popularny termin „miłośniczka dżihadu” i widok młodych kobiet określających siebie jako „dumne dżihadystki”⁽¹⁸⁾. Ekstremiści wydają się również przekazywać swoje wiadomości szerszej publiczności za pomocą słów kluczowych i tematów zyskujących na popularności, ponieważ algorytm strony „dla Ciebie” TikToka poleca wpisy dowolnych użytkowników na podstawie zainteresowań (a nie tylko wpisy znajomych użytkowników jak w przypadku mechanizmów stosowanych na Instagramie, opisanych powyżej).

W 2019 r., po tym jak Państwo Islamskie utraciło kontrolę nad terytoriami swojego samozwańczego kalifatu w Syrii i Iraku, około dwóch tuzinów kont powiązanych z Państwem Islamskim (później usuniętych) trafiło na TikToka, aby udostępniać filmy propagandowe. Według Elisabeth Kendall, ekspertki ds. ekstremizmu na Uniwersytecie Oksfordzkim, „ta chwytna metoda propagowania ideologii ISIS oznacza, że rozprzestrzenia się ona szybko i pozostaje w zbiorowej pamięci”⁽¹⁹⁾. Wiele z tych filmów zostało wyprodukowanych specjalnie z myślą o młodych dziewczętach. Obraz na ilustracji 3 przedstawia zrzut ekranu z jednego z filmów,

Ilustracja 3: Zrzut ekranu z filmu opublikowanego przez zablokowane konto na TikToku powiązane z Państwem Islamskim (Źródło: Wall Street Journal)

⁽¹⁶⁾ Weimann i Masri, Research Note: Spreading Hate on TikTok.

⁽¹⁷⁾ Feuer, TikTok Removes Two Dozen Accounts used for ISIS Propaganda.

⁽¹⁸⁾ Weimann i Masri, Research Note: Spreading Hate on TikTok.

⁽¹⁹⁾ Wells, Islamic State Turns to Teen-Friendly TikTok, Adorning Posts With Pink Hearts, para. 7.

w którym kobieta niesie flagę Państwa Islamskiego i jest określana jako „miłośniczka džihadu”.

Inne platformy, na które warto zwracać uwagę

Opisane powyżej platformy są wykorzystywane do rozpowszechniania propagandy wśród szerokiej publiczności i służą jako miejsca, w których ekstremiści identyfikują i nawiązują kontakt z potencjalnie podatnymi na manipulacje użytkownikami. Aby uniknąć wzbudzenia podejrzeń i/lub monitorowania przez organy ścigania, bardziej szczegółowe rozmowy są prowadzone przez komunikatory, takie jak **Telegram**, po zidentyfikowaniu potencjalnego rekruta⁽²⁰⁾. Należy również zwrócić uwagę na **platformy do gier**, które są często wykorzystywane w sposób podobny do kanałów mediów społecznościowych, tzn. zachęcają do wymiany opinii i dyskusji między użytkownikami⁽²¹⁾. Zwłaszcza podczas transmisji na żywo organizacje ekstremistyczne (niewłaściwie) wykorzystują platformy do rozpoczynania lub podsycania dyskusji związanych z tematami politycznymi i narracjami spiskowymi, próbując dotrzeć do potencjalnych nowych rekrutów. Transmisje na żywo stanowią szczególne wyzwanie w zakresie zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go, ponieważ treści nie mogą być moderowane ani blokowane w czasie rzeczywistym⁽²²⁾. **Platformy do prowadzenia transmisji na żywo**, takie jak LiveMe i YouNow, mają tendencję do słabego egzekwowania wytycznych dotyczących niedozwolonych treści. Wkrótce po wyborach prezydenckich w USA w 2020 r. wielu ekstremistycznych użytkowników zostało zablokowanych na Twitterze i innych platformach i przeniosło się na platformę Twitch⁽²³⁾. Usługa transmisji na żywo DLive również pojawiła się w centrum uwagi na początku tego roku, kiedy to skrajnie prawicowi uczestnicy zamieszek transmitowali na platformie szturm na amerykański Kapitol.

Chociaż sieci i fora internetowe, takie jak **Reddit i 4chan**, mają około dwa razy więcej użytkowników płci męskiej niż żeńskiej⁽²⁴⁾, ekstremistyczne treści skierowane specjalnie do dziewcząt i kobiet są szeroko rozpowszechnione. Niektóre subreddity omawiają role kobiet jako tradycyjnych gospodyń domowych i udzielają „porad”, jak wypełniać tę rolę; inne składają się z członkiń większej społeczności żeńskich incelów (często określanych jako „femcelki”). Reddit blokuje niektóre konta i ekstremistyczne subreddity, co jednak prowadzi do tworzenia nowych subredditów pod inną nazwą, a w wielu przypadkach⁽²⁵⁾ również do zakładania przez użytkowników własnych (nieuregulowanych) skrajnych platform (takich jak Gab⁽²⁶⁾). Wykazano, że unikalny algorytm głosowania Reddit, w tym funkcje wystawiania pozytywnych i negatywnych ocen, odgrywa kluczową rolę we wspieraniu tworzenia zbiorowej tożsamości wśród użytkowników udostępniających treści ekstremistyczne. Ponieważ funkcja wystawiania pozytywnej oceny prowadzi do promowania, a następnie normalizacji problematycznych treści, funkcja

---

⁽²⁰⁾ Zeiger i Gyte, Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet.

⁽²¹⁾ Schlegel, Extremists' use of gaming (adjacent) platforms.

⁽²²⁾ Ibidem, str. 5.

⁽²³⁾ Russonello, Twitch, Where Far-Right Influencers Feel at Home.

⁽²⁴⁾ Perrigo, The Subreddit /r/Collapse Has Become the Doomscrolling Capital of the Internet.

⁽²⁵⁾ Schofield, Inside the online 'safe space' for female incels.

⁽²⁶⁾ Gab jest hybrydą Reddita i Twittera z ograniczeniem długości wpisów do maksymalnie 3000 znaków i podobnymi funkcjami wystawiania pozytywnych i negatywnych ocen jak w Reddicie. Robert Bowers, który dokonał ataku w Pittsburghu w 2018 roku, aktywnie korzystał z platformy przed atakiem. Więcej informacji na temat Gab można znaleźć w Conway et al., Right-Wing Extremists' Persistent Online Presence. History and Contemporary Trends, str. 9-10.

wystawiania oceny negatywnej może powodować, że argumenty lub wpisy/odpowiedzi, które kwestionują ekstremistyczne poglądy, będą rzadziej wyświetlane użytkownikom. Poprzez wystawianie negatywnych ocen i manipulacyjne „poprawianie” wypowiedzi i zachowań członków grupy o odrębnych poglądach organizacje ekstremistyczne zamieniły subreddity w miejsca niedopuszczające do głosu odrębnych zdań⁽²⁷⁾. Do tej pory badania koncentrowały się głównie na tym, w jaki sposób funkcje wystawiania pozytywnych i negatywnych ocen wpłynęły na dyskursy wykluczające i kształtowanie tożsamości zbiorowej w kontekstach skrajnie prawicowych⁽²⁸⁾. Interesujące byłoby zbadanie, w jaki sposób funkcje te zostały zastosowane konkretnie w celu dotarcia do (młodych) użytkowniczek. Ponieważ Twitter niedawno rozpoczął fazy testowe podobnego systemu z przyciskami do wystawiania pozytywnych i negatywnych ocen, zobaczymy, czy doprowadzi to do porównywalnej sytuacji w odniesieniu do ekstremistycznych baniek na platformie.

⁽²⁷⁾ Gaudette, Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit.

⁽²⁸⁾ Ibidem.

Docieranie do dziewcząt i młodych kobiet przez Internet: strategie i narracje organizacji ekstremistycznych

W wielu przypadkach młode kobiety i dziewczęta nadal doświadczają ograniczonej wolności w środowiskach pozainternetowych, kształtowanych przez normy kulturowe i/lub presję rodziny, co może skutkować ograniczonym dostępem do zatrudnienia i edukacji oraz może wpływać na decyzje w ich życiu prywatnym. Ograniczone więzi społeczne z rówieśnikami mogą otworzyć nowy zakres interakcji społecznych w wirtualnym świecie. Ekstremiści wykorzystują tę sytuację kobiet, propagując ich rzekomą sprawczość w swoich grupach i obiecując im możliwość celowego decydowania o sobie ⁽²⁹⁾.

Ogólnie rzecz biorąc, ekstremizm internetowy wydaje się opierać na wyraźnym podziale na płeć, co objawia się tym, że treści, wiadomości i język charakteryzują się stereotypami płci i/lub promują ścisłą segregację płci, a także zwracają się do odbiorców konkretnej płci ⁽³⁰⁾. W badaniu dotyczącym treści stron internetowych brutalnych ekstremistów w Indonezji przeanalizowano powtarzające się pary słów i skojarzenia z terminami „żona” i „kobiety”. Wykazało ono, że w większości przypadków z kobietami były kojarzone role opisowe, takie jak „matka” lub „gospodyni domowa”, oraz atrybucje, takie jak „domowe”. W zdaniach opisujących role mężczyzn byli oni określani jako „przywódcy” lub „obrońcy” ⁽³¹⁾. Jednak mimo że zarówno prawicowi, jak i islamscy ekstremiści mają tendencję do powielania tradycyjnych ról płciowych na platformach cyfrowych, zwracając się do młodych kobiet i dziewcząt, obiecują im aktywne, a w niektórych przypadkach także bojowe role w grupach.

W poniższej części przedstawione i porównane zostaną strategie, narracje i działania komunikacyjne prawicowych i islamskich ekstremistów skierowane do dziewcząt i młodych kobiet na różnych platformach mediów społecznościowych.

Przykład propagandy i działań rekrutacyjnych prawicowych ekstremistów

Odkrywanie własnej tożsamości płciowej jest częścią poszukiwania orientacji, szczególnie dla młodych ludzi. Dziewczęta i młode kobiety, podobnie jak inni młodzi ludzie, często korzystają z Google i platform mediów społecznościowych, aby znaleźć odpowiedzi na swoje pytania i obawy dotyczące kwestii związanych z płcią. Prawicowi ekstremiści wiedzą, jak wykorzystać tę sytuację i zapewnić ideologicznie zabarwione odpowiedzi oraz możliwości identyfikacji na platformach internetowych. Ich narracje na temat ról płciowych są przede wszystkim kształtowane przez ideę wyraźnej binarnej tożsamości płciowej ⁽³²⁾. Idee dotyczące miejsca kobiet i mężczyzn w społeczeństwie znajdują odzwierciedlenie nie tylko w prezentacjach grup i poszczególnych prawicowych ekstremistów w mediach społecznościowych.

⁽²⁹⁾ TED, A woman's place in security | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool.

⁽³⁰⁾ Johnston et. al., The Lure of (Violent) Extremism: Gender Constructs in Online Recruitment and Messaging in Indonesia.

⁽³¹⁾ Ibidem.

⁽³²⁾ Ipsen et al., 2018/ 2019 Bericht: Rechtsextremismus im Netz, str. 18-19.

W większym stopniu wykorzystują oni to, co postrzegają jako kobiece wzorce do naśladowania (reprezentujące tradycyjne wartości płciowe) i podejścia specyficzne dla płci, aby dotrzeć do młodych kobiet i dziewcząt i rekrutować je przez Internet. Treści skierowane specjalnie do użytkowników płci męskiej i żeńskiej stają się szczególnie widoczne na Instagramie dzięki zdjęciom, filmom i grafikom odtwarzającym stereotypy płci. Treści dewaluujące dewiacyjne rozumienie ról płciowych i nienawiść wobec osób udostępniających, na przykład wizerunki osób niebinarnych, są ściśle powiązane z wyidealizowanymi wizerunkami płci prawicowych ekstremistów. Antyfeminizm, feminizm, a także wrogość wobec osób queer i transpłciowych występują obok siebie w ekstremistycznych bańkach internetowych. Obwiniając feminizm, polityczną poprawność i „genderowe szaleństwo” za otwarcie drzwi dla wyobrażonej „islamizacji” zachodnich społeczeństw, próbują naciskać na dziewczęta i kobiety, aby podążały za ich ideologicznym przywództwem dla własnego bezpieczeństwa ⁽³³⁾.

⁽³³⁾ Narracja ta jest często powielana przez różne organizacje i grupy prawicowych ekstremistów, np. ruchy tożsamościowe.

Kobiety i dziewczęta należące do grup neonazistowskich, takich jak Nordycki Ruch Oporu, który jest ogólnoskandynawskim ruchem utworzonym w 2016 r., oraz Feuerkrieg Division (ruch działający w krajach bałtyckich), są opisywane jako „nordyckie żony” i „wojowniczkim rasowe”, przy czym używają tych terminów do określenia samych siebie, ale także są tak nazywane przez męskich członków tych organizacji⁽³⁴⁾. To, co Askanius nazywa „dyskursywnym małżeństwem między mizoginią a upodmiotowieniem kobiet”⁽³⁵⁾, wynika z faktu, że z jednej strony członkinie Nordyckiego Ruchu Oporu pełnią funkcję rekrutek, czyniąc neonazizm bardziej dostępnym i atrakcyjnym dla szerszego grona w mediach społecznościowych. Z drugiej strony, szukając sprawczości w hipermęskich strukturach, kobiety nieustannie powielają stereotypy i tradycyjne role płciowe, ale muszą bronić się przed oskarżeniami o feminizm ze strony męskich członków grupy.

Ilustracja 4: Konto na Twitterze członkini Nordyckiego Ruchu Oporu

ruchach i grupach prawicowych ekstremistów w mediach społecznościowych. Podczas gdy pozycje i wpisy dziewcząt i kobiet w mediach społecznościowych są w większości przypadków nadzorowane przez mężczyzn lub inne (starsze) członkinie, co przyczynia się do propagandy podporządkowania kobiet mężczyznom, duża część treści obejmuje również upodmiotowienie kobiet i siostrzeństwo⁽³⁶⁾.

Ukierunkowane działania w Internecie podejmowane przez islamskie organizacje ekstremistyczne

Treści internetowe islamskich ekstremistów obracają się wokół kwestii tożsamości, przynależności kulturowej i (antymuzułmańskiego) rasizmu. Podejście ukierunkowane na płęć,

Ilustracja 4 przedstawia zrzut ekranu z konta na Twitterze centralnej postaci kobiecej Nordyckiego Ruchu Oporu. Przyczyniając się do wizerunku kobiet i dziewcząt jako upodmiotowionych głosów politycznych dzięki macierzyństwu i opiece nad rodziną, Nordycki Ruch Oporu i inne ruchy prawicowe podsycają narrację kobiet jako „zbawców” białej rasy. Podobne taktyki komunikacyjne i narracje można znaleźć w różnych

⁽³⁴⁾ Askanius, Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices.

⁽³⁵⁾ Ibidem.

⁽³⁶⁾ Askanius, Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices.

rzeczywista komunikacja zgodna z potrzebami i zainteresowaniami młodych kobiet (np. moda, styl życia, rodzina i przyjaźń) oraz atrakcyjny wygląd mają na celu zwiększenie zasięgu wśród młodych kobiet.

Podobnie jak w przypadku prawicowych ekstremistów, islamscy ekstremiści dzielą się swoimi wartościami, normami i światopoglądami, łącząc „oferty z rozwiązaniami” problemów, które dotyczą szczególnie młode kobiety. Aktualne tematy, takie jak bieżące wydarzenia i globalne kryzysy (np. rasistowskie ataki na muzułmanów lub konflikt izraelsko-palestyński), są również wykorzystywane przez różne kanały mediów społecznościowych islamskich ekstremistów. Problemem nie jest to, że organizacje zwracają uwagę na problemy społeczne i niesprawiedliwość, ale wykorzystanie tych kwestii przez ekstremistycznych użytkowników w złej wierze, przy jednoczesnym ukrywaniu ich rzeczywistych motywów ideologicznych⁽³⁷⁾. Zwłaszcza młode muzułmanki, które noszą hidżab, są częstszym celem publicznej dyskryminacji. Islamscy ekstremiści, próbując dotrzeć do młodych kobiet ze swoją propagandą, często bazują na doświadczeniach związanych z dyskryminacją młodych kobiet i podobnych debatach społecznych, na przykład ostatnio wykorzystując dyskusję na temat zakazu noszenia hidżabu i/lub burki, co zaobserwowano w kilku państwach członkowskich UE. Ten rodzaj propagandy islamskich ekstremistów wykorzystuje elementy emocjonalne, takie jak zdjęcia i filmy przeplatane ekstremistycznymi poglądami ideologicznymi. Nie oznacza to jednak, że kobiety i dziewczęta są bezradnie werbowane do (brutalnego) ekstremizmu przez islamskich ekstremistów płci męskiej. Podobnie jak w kontekście prawicowych ekstremistów, kobiety odgrywają aktywne role w swoich grupach, co widać na przykładzie moderatorek forów internetowych i platform mediów społecznościowych.

⁽³⁷⁾ Röhlig, *Die Islamisten-Hipster*.

Interpretacje religijne i separacja płci w Internecie: rzekomo bezpieczne przestrzenie dla dziewcząt?

Ścisła separacja mężczyzn i kobiet często dyktowana przez ideologię islamskich ekstremistów jest również obserwowana w Internecie: w wielu przypadkach użytkownicy nie mogą komunikować się z użytkowniczkami ani odwiedzać grup przeznaczonych dla kobiet⁽³⁸⁾. Dziewczęta mają wrażenie, że są wśród swoich rówieśniczek, jednak trudno im zweryfikować, czy właścicielami poszczególnych kont są faktycznie kobiety. Osoby stojące za tymi profilami i wpisami – sprawiające wrażenie, że są kobietami – nazywają nastoletnie dziewczęta „siostrami”, tworząc poczucie wspólnoty i przynależności. Zapewniając te bezpieczne przestrzenie, organizacje ekstremistyczne mają nadzieję zdobyć zaufanie potencjalnych rekrutek, angażować je w rozmowy i stopniowo indoktrynować je ideologicznymi poglądami i narracjami islamskiego ekstremizmu. Oferowane są również opcje bezpośredniego kontaktu za pomocą poczty elektronicznej lub telefonu, aby zachęcić młode użytkowniczki do zaangażowania się w komunikację, która wydaje się prywatna i osobista⁽³⁹⁾. Tematy omawiane na takich platformach są obszerne i obejmują porady dotyczące tego, jak zachowywać się „właściwie” w życiu codziennym, jak prawidłowo nosić hidżab, lub kwestie dotyczące miłości/życia małżeńskiego. W wielu przypadkach islamscy ekstremiści powołują się na źródła religijne, aby legitymizować swoje poglądy: udostępniając i (re)interpretując sury Koranu, hadisy lub cytaty z kilku islamskich uczonych, niezależnie od ich kontekstu historycznego; starają się wspierać swoją ideologię i cele polityczne.

Gdy dziewczęta i młode kobiety kontaktują się z ekstremistami na prywatnych czatach lub za pośrednictwem komunikatorów (np. WhatsApp, Telegram), takie interakcje mogą pozostać niezauważone. Mimo że WhatsApp i inne komunikatory opracowały zautomatyzowane systemy do wykrywania i usuwania złośliwych użytkowników i szkodliwych treści, przechwytywanie ekstremistycznych wiadomości i prób rekrutacji podejmowanych przez organizacje ekstremistyczne jest utrudnione z powodu szyfrowania komunikacji ze względu na ochronę prywatności. Linki z zaproszeniami do grup w komunikatorach (takich jak Telegram i Signal) są publikowane na publicznych profilach na różnych platformach mediów społecznościowych, takich jak Instagram, YouTube i TikTok. Jak wskazano w poprzednim rozdziale, powszechną strategią jest zwracanie się do młodych kobiet z niewinnie sformułowanymi treściami, zapewniając łatwy wstęp do dalszej indoktrynacji.

⁽³⁸⁾ Jugendschutz.net, *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, str. 1.

⁽³⁹⁾ Więcej informacji można znaleźć w Zeiger i Gyte, *Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet*, str. 384 lub Jugendschutz.net, *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, str. 1-2.

Estetyka wpisów w mediach społecznościowych skierowanych do internetek

Grupy islamskich ekstremistów i strony w mediach społecznościowych, które są specjalnie skierowane do młodych kobiet, są zwykle bardzo kolorowe, często zawierają popularne klipy

Ilustracja 5: Komunikacja między członkiniami grupy islamskich ekstremistów na Telegramie

wideo z kotami i psami, aby przyciągnąć uwagę⁽⁴⁰⁾. Często można na nich znaleźć obrazki poruszające takie tematy jak romantyczne związki i seksualność. Już na pierwszy rzut oka dają poczucie upodmiotowienia i własnej wartości. Bliższe spojrzenie na treść ujawnia ideologiczne poglądy upakowane we wpisach i memach przeznaczonych dla młodych dziewcząt. Obraz na ilustracji 5 pokazuje wykorzystanie popularnej funkcji naklejek na Telegramie – młoda dziewczyna w nikabie, ubrana w nowoczesne ubrania i trzymająca deskorolkę nawiązuje do rzeczywistych zwyczajów młodych dziewcząt. Poniżej umieszczono kolejną naklejkę z wezwaniem do dziewcząt, by skupiły się na stawianiu się lepszymi muzułmankami. Wezwanie do unikania i dystansowania się od możliwych rozpraszaczy na ich religijnej ścieżce do walki o większy, wspólny cel jest regularnie powtarzane na tych kanałach. Przekazywane wartości są powiązane z zakazanym zachowaniem, które często jest legitymizowane przez odniesienie do religijnej fatwy. Takie fatwy są często spotykane, szczególnie na stronach internetowych i platformach internetowych skierowanych do dziewcząt; taka strategia jest również stosowana w docieraniu do młodych mężczyzn. Odpowiedzi na pytania związane z religią, miłością, seksualnością i ciałem udzielane są zgodnie z tekstami religijnymi różnych uczonych. Fatwa to islamska opinia prawna na dowolny konkretny temat, wydana przez islamskiego uczonego. Młodzi ludzie często nie są pewni, kto może wydać fatwę, ponieważ nie każdy uczonego lub imam jest do tego uprawniony. W większości przypadków wydawanie fatw poprzedzone jest kilkuletnim specjalistycznym i metodologicznym szkoleniem⁽⁴¹⁾. Ci, którzy szukają porady, zakładają, że takie oświadczenie odpowiada temu, co jest napisane w Koranie, tradycji islamskiej i prawie islamskim. Zdjęcia i memy są zazwyczaj publikowane w sieciach społecznościowych z inspirującymi wiadomościami, cytatami religijnymi lub fatwą w połączeniu z obrazami i innymi krótkimi tekstami. Opcje „lubię to” i „udostępnij” przyczyniają się do infiltracji codziennej komunikacji dziewcząt i młodych kobiet i stopniowo przygotowują grunt pod islamski ekstremizm.

⁽⁴⁰⁾ Jugendschutz.net, *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, str. 1-2.

⁽⁴¹⁾ Istnieje wiele międzynarodowych instytucji i organów skupiających uznanych uczonych w celu wspólnego pisania fatw. W większości krajów muzułmańskich najwyższy autorytet religijny sprawuje wielki mufti. W szyizmie istnieją bardziej precyzyjne stopnie i standardy określające, kto może wydawać fatwy, podczas gdy różne mazhaby (szkoły myśli) islamu sunnickiego mają bardzo różne nurty. Ranga i stopień wykształcenia uczonych w zakresie orzecznictwa odgrywają decydującą rolę, jeśli chodzi o „prawomocność” wydanej fatwy. Nie ma jednak powszechnie obowiązujących i uznawanych form fatw. Dlatego też fatwy również ograniczają się nawzajem lub zaprzeczają sobie. Więcej informacji można znaleźć w Skovgaard-Petersen, A Typology of Fatwas.

WEARING FASHIONABLE STYLISH CLOTHING

Shaykh Muḥammad Nāṣir al-Dīn al-Albānī (رحمته):
"The jilbāb was legislated to conceal a woman's beauty;
therefore, wearing a stylish one is senseless."

Ilustracja 6: Informacje udostępnione na kanale islamskich ekstremistów w Telegramie dotyczące zasad ubioru dla muzułmanek

w więzieniach w krajach europejskich, ale także z kobietami, których mężowie są internowani za działalność terrorystyczną. Inicjatywa ta była monitorowana przez niemiecką agencję wywiadowczą w Nadrenii Północnej-Westfalii, ponieważ jeden z jej głównych członków miał powiązania z Państwem Islamskim. Badanie monitorujące profile w mediach społecznościowych duńskich organizacji dżihadystyczno-salafistycznych pod kątem narracji skierowanych do kobiet pokazuje, że większość treści współczesnych

Podobnie jak zrzut ekranu na poprzedniej stronie, obraz na ilustracji 6 wykorzystuje komiksowe wizerunki muzułmańskich kobiet. Informacje i porady dotyczące „odpowiedniego” ubioru dla kobiet i dziewcząt są często udostępniane na tych kanałach.

Bliskie kontakty w mediach społecznościowych istnieją również w formie sieci solidarności. Konto na Instagramie „freeoursisters” publikuje wyrazy solidarności z kobietami i dziewczętami, które opuściły dawne obszary Państwa Islamskiego i są obecnie przetrzymywane w ośrodkach detencyjnych w Syrii i Iraku lub

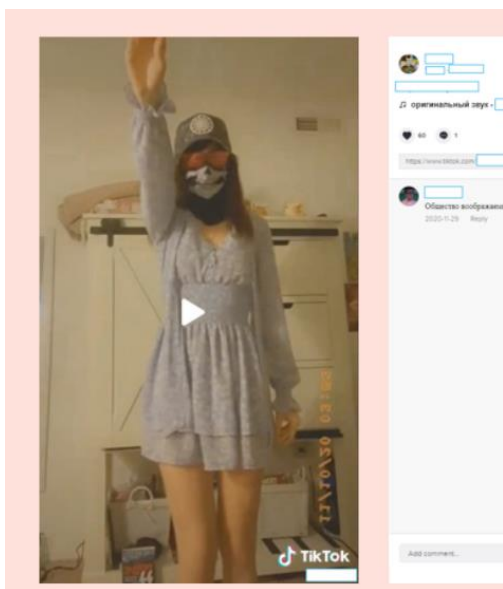
Ilustracja 7: Napis na obrazie mówi: Nie czuję, że trwa Ramadan. Nie czekam na Id al-Adha. Mój mąż jest w więzieniu. Co teraz robi i jak się czuje?

i codziennych kwestii ⁽⁴²⁾.

W wielu przypadkach narracje motywacyjne opierają się na tradycyjnych doktrynach i koncepcjach, ale dotyczą kwestii tożsamości muzułmanek żyjących w krajach zachodnich. Według tych badań często używane narracje obejmują „honor bycia siostrami islamu” i ich wspólny obowiązek bronięcia swojego „deen” (odnosi się to do arabskiego słowa *dīn*, które oznacza religię) ⁽⁴³⁾. Organizacje te, np. Kaldet til Islam (Wezwanie do Islamu), strategicznie motywują dziewczęta i młode kobiety do udziału w akcjach ekstremistycznych, ponieważ dyskryminacja ze względu na płeć, z jaką muzułmanki mogą się spotkać w społeczeństwach zachodnich, jest przedstawiana jako niezbędny środek do wzięcia udziału w dżihadzie.

Wpisy często zawierają bezpośrednie lub dorozumiane wezwania do przemocy. Skrajnie prawicowe konta na TikToku i innych platformach wykorzystują symbole

(neo)nazistowskie i wspierają akceleracjonizm prawicowych ekstremistów. Akceleracjonizm

Ilustracja 8: Zrzut ekranu z filmu przedstawiającego Riley Williams promującą skrajnie prawicowy akceleracjonizm. Zrzut ekranu został pobrany z ISD Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok.

⁽⁴²⁾ Jul Jacobsen, Calling on Women: Female-Specific Motivation Narratives in Danish Online Jihad Propaganda, str. 19.

⁽⁴³⁾ Ibidem, str. 20.

w skrajnej prawicy to przekonanie, że upadek społeczny powinien zostać przyspieszony, aby zastąpić obecny system faszystowskim państwem⁽⁴⁴⁾. W filmie na TikToku z udziałem Riley Williams, która została aresztowana po szturmie na budynek Kapitolu 6 stycznia, Williams podnosi rękę w pozdrowieniu hitlerowskim. Film pokazuje ją tańczącą i mówiącą: „Nie ma rozwiązania politycznego. Pozostało tylko przyspieszenie. Heil Hitler”.

Następstwa związane z zapobieganiem brutalnemu ekstremizmowi i zwalczaniem go: prewencja pierwotna i wtórna w mediach społecznościowych

Platformy mediów społecznościowych są centralną częścią codziennego życia większości (młodych) ludzi. Jednak wielu użytkowników nie jest w stanie ocenić prawdziwości, wiarygodności i autentyczności swoich źródeł internetowych. **Umiejętności cyfrowe i krytyczne przyswajanie treści internetowych** mogą stanowić czynniki ochronne przed radykalizacją przez Internet. Zapewnienie dziewczętom i młodym kobietom umiejętności weryfikacji źródeł ma zatem kluczowe znaczenie, aby pomóc im zidentyfikować fałszywe informacje, propagandę i próby rekrutacji podejmowane przez organizacje ekstremistyczne.

Ponieważ osoby rekrutujące wykorzystują słabe punkty młodych kobiet i budują relacje przez Internet ze zradykalizowanymi i/lub ekstremistycznymi rówieśnikami w sieciach cyfrowych, które stanowią centralną część procesów radykalizacji, **tworzenie alternatywnych (internetowych) sieci społecznych jest ważne, aby zrekompensować utratę kontaktów**⁽⁴⁵⁾. Chociaż jest to integralna część wielu strategii wyjścia z organizacji ekstremistycznej i deradykalizacji, wydaje się to szczególnie istotne dla dziewcząt i młodych kobiet znajdujących „siostrzeństwo” w Internecie. Należy przedyskutować, czy sensowne jest reagowanie na to zagrożenie poprzez tworzenie internetowych podejść zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go dostosowanych do płci (np. za pomocą kampanii wykorzystujących alternatywne narracje i kontrnarracje), czy też lepsze może być bardziej ogólne podejście, które uwzględnia płeć jako jeden z elementów (np. wiek, wykształcenie itp.). W ostatnich latach większość kampanii zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go sugerowała docieranie do wąskiego grona podatnych użytkowników i użytkowniczek⁽⁴⁶⁾. Chociaż ekstremiści wydają się odnosić sukcesy w wykorzystywaniu tematów i narracji związanych z płcią, kampanie zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go, które opierają się głównie na tematach związanych z płcią, mogą mimowolnie powielać stereotypy i niesłusznie ujednotlić odbiorców docelowych na podstawie ich płci.

Zalecenia

- Pandemia COVID-19 i wynikająca z niej (nagła) potrzeba wdrożenia szerszego zakresu cyfrowych środków zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go stworzyły wyzwania dla praktyków, którzy nie są przyzwyczajeni do pracy przez Internet. Zapoznanie się z szybko zmieniającym się światem platform mediów społecznościowych i oferowanie odpowiednio dostosowanych usług zapobiegania i interwencji jest dla wielu praktyków niewykonalne ze względu na duże obciążenie pracą. Jeśli chodzi o lepsze zrozumienie zachowań dziewcząt i młodych kobiet w Internecie, RAN YOUNG może pomóc

---

⁽⁴⁴⁾ O'Connor, Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok, str. 9.

⁽⁴⁵⁾ Gielen, Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach, str. 15.

⁽⁴⁶⁾ Schlegel, A Bookstore, Not a Customized Page.

zidentyfikować odpowiednie platformy i pojawiające się trendy. Poniższa lista zawiera krótki przegląd odpowiednich, wiodących w branży praktyk internetowych.

- Aby pomóc młodym kobietom i dziewczętom lepiej zrozumieć i zidentyfikować propagandę, dezinformację i treści ekstremistyczne, pomocnym narzędziem prewencji pierwotnej i wtórnej może być opracowanie programów mających na celu **wzmocnienie cyfrowych umiejętności weryfikacji źródeł**. Istnieje wiele stron internetowych i wyszukiwarek zaprojektowanych, aby pomóc użytkownikom określić, czy informacje znalezione w Internecie są wiarygodne, czy nie. Irlandzka inicjatywa BE MEDIA SMART podsumowuje organizacje i strony internetowe koncentrujące się na dostarczaniu narzędzi do sprawdzania faktów i baz danych ⁽⁴⁷⁾. Kluczowe znaczenie ma lepsze przygotowanie dziewcząt i młodych kobiet do wykrywania także subtelných form propagandy i działań rekrutacyjnych islamskich oraz prawicowych ekstremistów.
- Kluczowe wydaje się zwiększenie obecności w mediach społecznościowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i praktyków zajmujących się zapobieganiem brutalnemu ekstremizmowi i zwalczaniem go. Aby mieć wiarygodny głos na platformach cyfrowych, organizacje mogą dostarczać łatwo dostępne treści edukacyjne, uczestniczyć w dyskusjach pod wpisami w mediach społecznościowych z ekstremistycznymi narracjami i współpracować z influencerami, którzy mogą funkcjonować jako wzorce do naśladowania w zapobieganiu i przeciwdziałaniu brutalnemu ekstremizmowi w Internecie.
- Jak wspomniano powyżej, ograniczony lub krótkotrwały efekt kampanii wykorzystujących alternatywne narracje lub kontrnarracje często wynika z faktu, że są one uruchamiane na krótko przed zakończeniem projektów. Schlegel sugeruje **zróżnicowane podejście** oparte na współpracy między organizacjami zajmującymi się zapobieganiem brutalnemu ekstremizmowi i zwalczaniem go oferującymi różnorodne kampanie i tematy, uwzględniające płeć, ale niekoniecznie koncentrujące się na grupach docelowych specyficznych dla płci ⁽⁴⁸⁾.
- W ostatnich latach znaczenie ukierunkowanych, lokalnych podejść do zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go oraz potrzeba istnienia lokalnych zespołów składających się z wielu instytucji stały się coraz bardziej oczywiste, ponieważ środowiska ekstremistyczne różnią się znacznie w zależności od ich lokalizacji. W związku z tym potrzebne są lokalne środki hybrydowe, w których podejścia pozainternetowe są przenoszone do przestrzeni internetowej. Belgijskie miasto Mechelen pracuje obecnie nad odpowiednim modelem, w którym młodzież i pracownicy socjalni próbują kontynuować rozmowy z podatną młodzieżą w środowisku pozainternetowym na platformach cyfrowych (np. za pomocą turniejów gry FIFA na platformie Twitch).
- Ponieważ **transmisje na żywo** cieszą się rosnącą popularnością w różnych kanałach mediów społecznościowych, w których treści w większości przypadków nie mogą być moderowane, dostawcy platform, decydenci, badacze i praktycy muszą **omówić możliwe środki przeciwdziałania** wykorzystywaniu przez ekstremistycznych użytkowników braku regulacji.

⁽⁴⁷⁾ Zob.: <http://www.bemediasmart.ie/fact-check#check>

⁽⁴⁸⁾ Schlegel, A Bookstore, Not a Customized Page.

Właściwe praktyki

1. Przy aktywnym udziale dziewcząt i młodych kobiet [projekt NISA](#) wdraża kampanie wideo i internetowe w celu opracowania alternatywnych podejść do patriarchalnych i ekstremistycznych narracji w mediach społecznościowych.
2. [Strona internetowa Islam-ist](#) została utworzona jako platforma do zadawania pytań i uzyskiwania odpowiedzi na temat islamu w kwestiach związanych z codziennym życiem muzułmańskiej młodzieży. Mając na celu zapobieganie procesom radykalizacji młodych osób, zespół Islam-ist pozostaje w kontakcie ze swoją grupą docelową za pośrednictwem Instagrama, Facebooka i TikToka. Koncepcja nie opiera się na felietonach przeznaczonych dla konkretnej płci, ale raczej stosuje wyżej wspomniane zróżnicowane podejście.
3. Jako część [Holenderskiej Fundacji na rzecz Międzykulturowego Uczestnictwa i Integracji](#), program Diamond wspiera osoby w wieku od 12 do 24 lat doświadczające problemów z tożsamością. Program oferuje przestrzeń internetową do odkrywania i omawiania kwestii związanych z rolami płciowymi, życiem uczuciowym i powiązаныmi tematami.
4. Amerykańska organizacja [Life after Hate](#) specjalizuje się w opiece mentorskiej nad podatnymi internautami, którą zapewniają jej członkowie i specjaliści ds. zdrowia psychicznego. Jej zespół, będący świadomym aspektów związanych z „siostrzeństwem” powszechnym w wielu ekstremistycznych kontekstach, oferuje wsparcie w zakresie alternatywnych kontaktów i sieci poza ekstremistycznymi środowiskami.
5. W ramach Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego Komisji Europejskiej inicjatywa [YouthRightOn](#) ma na celu zwalczanie skrajnie prawicowego wpływu na młodzież w Bułgarii. Program ma na celu wzmocnienie odporności wśród młodych użytkowników mediów społecznościowych poprzez tworzenie alternatywnych narracji dla ekstremistycznych wiadomości rozpowszechnianych w Internecie.
6. Wiele organizacji oferuje punkty kontaktowe i doradztwo specjalnie dla młodych dziewcząt i kobiet korzystających z mediów społecznościowych. W [Juuuport](#) i podobnych organizacjach zespoły doświadczonych praktyków, doradców i przeszkolonych młodych ludzi (w wieku od 15 lat) są obecne jako osoby kontaktowe na Facebooku, Twitterze, Instagramie, Snapchacie i TikToku. W przypadku, gdy młode kobiety lub dziewczęta są zaniepokojone kontaktami w Internecie lub pytaniami związanymi z cyberwudzeniem, mową nienawiści lub treściami ekstremistycznymi, mogą skontaktować się (również anonimowo), a Juuuport zapewnia indywidualne wsparcie.
7. Innym przykładem jest program [Web-constables](#) prowadzony przez estońską policję i straż graniczną, w ramach którego funkcjonariusze policji pełnią funkcję rzeczników ds. bezpieczeństwa w Internecie, monitorują przestrzeń cyfrową i prowadzą konta w mediach społecznościowych na różnych platformach.

Bibliografia

- Alter, C. (5 października 2021). How fixing Facebook's algorithm could help teens—and democracy. *TIME*. <https://time.com/6104157/facebook-testimony-teens-algorithm/>
- Askanius, T. (2020). Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices: Between internalised misogyny and “embedded feminism”. *Feminist Media Studies*. [online]. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14680777.2021.1916772>
- Auxier, B. i Anderson, M. (2021). *Social media use in 2021*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/04/07/social-media-use-in-2021/>
- Baaken, T. (2020). *YouTube's role as a platform for extremism*. Global Network on Extremism & Technology. <https://gnet-research.org/2020/03/02/youtubes-role-as-a-platform-for-extremism/>
- Beyersdörfer, A., Ipsen, F., Eisentraut, S., Wörner-Schappert, M. i Jellonnek, F. (2017). *Network of hatred: How right-wing extremists use social media to court young people*. Jugendschutz.net. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Rechtsextremismus/Network_of_Hatred.pdf
- Conway, M., Scrivens, R. i Macnair, L. (2019). *Right-wing extremists' persistent online presence: History and contemporary trends*. Międzynarodowe Centrum Zwalczenia Terroryzmu – Haga. <https://icct.nl/app/uploads/2019/11/Right-Wing-Extremists-Persistent-Online-Presence.pdf>
- Feuer, W. (21 października 2019). *TikTok removes two dozen accounts used for ISIS propaganda*. CNBC. <https://www.cnn.com/2019/10/21/tiktok-removes-two-dozen-accounts-used-for-isis-propaganda.html>
- Gaudette, T., Scrivens, R. i Davies, G. (2020). Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit. *New Media & Society*, 23(12), 3491-3508. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461444820958123?journalCode=nmsa>
- Gielen, A. (2018). Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach. *International Sociology*, 33(4), 454-472. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0268580918775586>
- Hope not hate. (2021). *Investigation: 'For the future, by the future'*. <https://www.hopenothate.org.uk/investigation-for-the-future-by-the-future/>
- Ipsen, F. et al. (2019). 2018 & 2019 Report right-wing extremism on the internet.
- Johnston, M., Iqbal, M. i True, J. (2020). The lure of (violent) extremism: Gender constructs in online recruitment and messaging in Indonesia. *Studies in Conflict & Terrorism*. [online]. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2020.1759267?scroll=top&needAccess=true>
- Jugendschutz.net. (2017). *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Islamismus/TP_Dschihadisten_werben_um_junge_M%C3%A4dchen_und_Frauen.pdf
- Jul Jacobsen, S. (2019). Calling on women: Female-specific motivation narratives in Danish online jihad propaganda. *Perspectives on Terrorism*, 13(4), 14-26. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/perspectives-on-terrorism/2019/issue-4/jacobsen.pdf>

O'Connor, C. (24 sierpnia 2021). *Hatescape: An in-depth analysis of extremism and hate speech on TikTok*. Instytut Dialogu Strategicznego. <https://www.isdglobal.org/isd-publications/hatescape-an-in-depth-analysis-of-extremism-and-hate-speech-on-tiktok/>

Perrigo, P. (30 października 2020). The subreddit /r/collapse has become the doomscrolling capital of the internet. Can its users break free? *TIME*. <https://time.com/5905324/reddit-collapse/>

Potter, N. (8 czerwca 2021). *Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat*. Belltower.News. <https://www.belltower.news/muslim-interaktiv-mit-antisemitischen-viralvideos-fuer-das-kalifat-116977/>

Unijna sieć upowszechniania wiedzy o radykalizacji postaw. (2020). *(Young) Women's Usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism*. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/ran_small_scale_meeting_gender_and_social_media_en.pdf

Röhlig, M. (19 czerwca 2021). Die Islamisten-Hipster. *SPIEGEL Politik*. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/muslim-interaktiv-wie-eine-gruppe-von-hizb-ut-tahrir-jugendliche-umwirbt-a-58a2a63d-1798-475c-b2d1-a072c734d232>

Russonello, G. (27 kwietnia 2021). Twitch, where far-right influencers feel at home. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/04/27/us/politics/twitch-trump-extremism.html>

Schlegel, L. (5 sierpnia 2021). *A bookstore, not a customized page: Why we need more variety, not more tailoring in digital narrative campaigns against extremism*. European Eye on Radicalization. <https://eeradicalization.com/a-bookstore-not-a-customized-page-why-we-need-more-variety-not-more-tailoring-in-digital-narrative-campaigns-against-extremism/>

Schlegel, L. (2021). *Extremists' use of gaming (adjacent) platforms. Insights regarding primary and secondary prevention measures*. Unijna sieć upowszechniania wiedzy o radykalizacji postaw. https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/publications/extremists-use-gaming-adjacent-platforms-insights-regarding-primary-and-secondary-prevention_en

Schofield, D. (29 marca 2021). Inside the online 'safe space' for female incels: Enter the pink pill. *Huck*. <https://www.huckmag.com/art-and-culture/tech/inside-the-online-safe-space-for-femcels/>

Shaban, S. (2020). Teenagers, terrorism, and technopanic: How British newspapers framed female ISIS recruits as victims of social media. *International Journal of Communication*, 14(2020), 535-555. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/13103>

Skovgaard-Petersen, J. (2015). A typology of fatwas. *Die Welt des Islams*, 55(3-4), 278-285. <https://doi.org/10.1163/15700607-05534p02>

TED. (13 czerwca 2020). *A woman's place in security | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=CqclxX6rsII&t=2s>

Weimann, G. i Masri, N. (2020). Research note: Spreading hate on TikTok. *Studies in Conflict & Terrorism*. [online]. <https://www.tandfonline.com/doi/10.1080/1057610X.2020.1780027>

Wells, G. (21 października 2019). Islamic State turns to teen-friendly TikTok, adorning posts with pink hearts. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-turns-to-teen-friendly-tiktok-adorning-posts-with-pink-hearts-11571680389>

Zadrozny, B. (22 października 2021). 'Carol's Journey': What Facebook knew about how it radicalized users. *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/news/amp/rcna3581>

Zeiger, S. i Gyte, J. (2021). Prevention of radicalization on social media and the internet. W:
A, P. Schmid (Ed.), *Handbook of terrorism prevention and preparedness* (str. 374-411).
Międzynarodowe Centrum Zwalczenia Terroryzmu – Haga.
<https://icct.nl/app/uploads/2021/01/Handbook-Ch-12-Zeiger-Gyte-FINAL-1.pdf>

O autorach:

Sophie Scheuble jest badaczką w dziedzinie zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go koncentrującą się na podejściach wieloagencyjnych w zakresie demobilizacji i resocjalizacji. Dołączyła do kadry praktyków RAN w 2020 r. Jest również kierowniczką projektu w Violence Prevention Network w Berlinie.

Fehime Oezmen jest badaczką w dziedzinie ekstremizmu politycznego. Jest ekspertką w następujących obszarach: islamizm, prawicowy ekstremizm, antymuzułmański rasizm, antysemityzm, mowa nienawiści i fake newsy w Internecie.

WIĘCEJ INFORMACJI NA TEMAT UE

W Internecie

Informacje na temat Unii Europejskiej w językach urzędowych UE można znaleźć na stronie internetowej: https://european-union.europa.eu/index_pl

Publikacje UE

Publikacje UE można pobrać lub zamówić bezpłatnie bądź odpłatnie na stronie: <https://op.europa.eu/pl/web/general-publications/publications>. Wiele bezpłatnych publikacji można otrzymać po skontaktowaniu się z Europe Direct lub lokalnym centrum informacyjnym (patrz https://european-union.europa.eu/contact-eu_pl).

Przepisy UE i dokumenty

Wszystkie akty prawne UE od 1952 roku we wszystkich językach urzędowych można znaleźć w serwisie EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Otwarte dane z UE

Na stronie Europejskiego Portalu Danych (<https://data.europa.eu/pl>) można znaleźć bazy danych z UE. Można je pobrać i korzystać z nich bezpłatnie, zarówno w celach komercyjnych, jak i niekomercyjnych.

Radicalisation Awareness Network

RANI

Practitioners

